

UZASADNIENIE

W dniu 5 grudnia 2017 roku do Sądu Rejonowego w Radzynie Podlaskim wpłynął pozew E. Ł. przeciwko B. P. (1) o zapłatę kwoty 65.550,75 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 1 października 2017 roku do dnia zapłaty, tytułem zachowku po A. P. (1). Ponadto powódka wniosła o zasądzenie od pozwanej na jej rzecz kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu powódka podniosła, iż w dniu (...) 2014 roku zmarła matka jej i pozwanej, A. P. (1). Spadkodawczyni do całego spadku powołała pozwaną B. P. (1). Wartość spadku, którego skład został wymieniony w piśmie procesowym wynosi 262.203 zł, a kwota z tytułu zachowku należna powódce wynosi 65.550,75 zł. Odsetki wskazane w pozwie należą się od dnia 1 października 2017 roku bowiem w dniu 30 września 2017 roku upłynął termin na spełnienie świadczenia określony wezwaniem z dnia 21 sierpnia 2017 roku (k. 2 – 5).

W odpowiedzi na pozew pozwana B. P. (1) nie uznała żądania pozwu i wniosła o jego oddalenie. Pozwana podniosła, zarzut rzeczy ugodzonej oraz wskazała, iż stan obecny różni się znacznie od stanu spadku w 1983 roku, bowiem od tego roku zostały poczynione na nieruchomości wchodzącą w skład spadku liczne nakłady, które pozwana oszacowała na kwotę 79.600 zł, zaś sąd winien brać pod uwagę stan z chwili otwarcia spadku. Ponadto pozwana podniosła, iż żądanie zachowku przez powódkę stanowi nadużycie prawa podmiotowego i winno skutkować oddaleniem powództwa (k. 40 – 45).

Pismem z dnia 16 marca 2018 roku pełnomocnik powódki odniósł się do odpowiedzi na pozew pełnomocnika pozwanej (k.50 – 54).

Pismem z dnia 5 kwietnia 2019 roku pełnomocnik powódki rozszerzył żądanie pozwu i wniósł o zasądzenie kwoty 74.687,50 zł, w tym 63.887,50 zł z ustawowymi odsetkami od 1 października 2017 roku i 10.800 zł z ustawowymi odsetkami od doręczenia niniejszego pisma pełnomocnikowi pozwanej do dnia zapłaty (k. 173 – 174).

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu (...) 2014 roku zmarła A. P. (1), pozostawiając jako spadkobierców ustawowych dwie córki powódkę E. Ł. i pozwaną B. P. (1). Spadkodawczyni sporządziła testament, w którym w którym do całego spadku powołała pozwaną B. P. (1).

Postanowieniem z dnia 11 lutego 2015 roku, wydanym w sprawie I Ns (...) Sąd Rejonowy w Radzynie Podlaskim stwierdził, że spadek po A. P. (1) nabyła córka B. P. (1) w całości, na podstawie testamentu notarialnego sporządzonego w Kancelarii Notarialnej w R. notariusza B. F. Rep. A (...).

W chwili otwarcia spadku po A. P. (1) w jego skład wchodziły: udział w wysokości 2/3 w prawie własności nieruchomości zabudowanej oznaczonej jako działka nr (...), położonej w R., przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w Radzynie Podlaskim prowadzi księgę wieczystą o nr (...), prawo własności nieruchomości oznaczonych jako działki nr (...) położone w R., dla których Sąd Rejonowy w Radzynie Podlaskim prowadzi księgę wieczystą o nr (...) (k.19-31) oraz papiery wartościowe o nazwie (...) w ilości 300 sztuk o wartości na dzień (...) 2014 roku 132.000 zł (k. 171v. – okazane na rozprawie zaświadczenie (...)).

Wartość tych nieruchomości według stanu z chwili otwarcia spadku po spadkodawczyni wynosi:

- nieruchomości zabudowanej oznaczonej jako działka nr (...) – 237.953 zł
- nieruchomości oznaczonych jako działki nr (...) – 49.847 zł,

W dniu (...) 2015 roku do Sądu Rejonowego w Radzynie Podlaskim wpłynął wniosek E. Ł. o dział spadku po zmarłym w dniu (...) 1983 roku ojcu powódki i pozwanej, E. P. (1). W trakcie trwania postępowania zarejestrowanego w Sądzie Rejonowym w Radzynie Podlaskim pod sygn. akt I Ns (...) strony postępowania zawarły ugodę dotyczącą podziału majątku wspólnego A. i E. małżonków P. oraz działu spadku po zmarłym E. P. (2).

Po śmierci A. P. (1) pozwana zbyła odziedziczone po matce papiery wartościowe za cenę 90.000 zł, od której to kwoty został pobrany podatek od dochodów kapitałowych w wysokości 19%.

W okresie pomiędzy śmiercią E. P. (1) a śmiercią A. P. (1) na nieruchomości zabudowanej oznaczonej jako działka nr (...) zamieszkała pozwana wspólnie z matką A. P. (1). W tym okresie pozwana dokonała szereg nakładów na nieruchomość wymienionych w odpowiedzi na pozew. Nakłady te zostały pokryte w połowie przez pozwaną.

Powyższy stan faktyczny jest bezsporny i został ustalony na podstawie dokumentów w postaci odpisu testamentu z dnia (...) 2004 roku Rep. A (...) (k. 7 akt I Ns (...) Sądu Rejonowego w Radzynie Podlaskim), zapewnienia spadkowego (k. 15v. akt I Ns (...) Sądu Rejonowego w Radzynie Podlaskim), postanowienia Sądu Rejonowego w Radzynie Podlaskim z dnia 11 lutego 2015 roku w sprawie sygn. akt I Ns (...) (k. 16 akt I Ns (...) Sądu Rejonowego w Radzynie Podlaskim), opinii biegłego z zakresu szacunku nieruchomości B. F. (k. 87 – 132, 151 – 154), a także zeznań świadków W. I. (k. 74 – 74v.), A. P. (2) (k. 74v. – 75v.), J. Ł. (k. 75v. – 76) oraz zeznań powódki E. Ł. (k. 72v., 171v.), zeznań pozwanej B. P. (1) (k. 73 – 73v., 171v. - 172).

Sąd obdarzył wiarą wymienione powyżej dokumenty, albowiem są to dokumenty urzędowe, których autentyczności nie kwestionowała żadna ze stron procesu.

Na wiarę w ocenie Sądu zasługują zeznania wymienionych powyżej świadków oraz zeznania stron, gdyż są one szczerze, prawdziwe, rzeczowe.

Sąd obdarzył wiarą opinię biegłego z zakresu szacunku nieruchomości B. F., gdyż została ona sporządzona przez osobę posiadającą konieczną i wystarczającą wiedzę w opiniowanym przedmiocie, jest jasna, rzeczowa i zawiera odpowiedzi na postawione przez Sąd pytania.

Sąd Rejonowy, zważył co następuje:

Powództwo powódki E. Ł. jest zasadne i w większości zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 991 § 1 kc uprawnionymi do zachowku są zstępni, małżonek oraz rodzice spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy.

W myśl powyższego przepisu uprawnionym do zachowku należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadł przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś sytuacjach - połowa wartości tego udziału.

Określonego w powyższym przepisie zachowku uprawniony nie może być pozbawiony wolą spadkodawcy, chyba że występują przesłanki do wydziedziczenia (art. 1008-1010 kc).

Pozwana B. P. (1) podniosła w odpowiedzi zarzut rzecz ugodzonej wskazując, że w ugodzie sądowej zawartej w sprawie o sygn. akt I Ns (...) Sądu Rejonowego w Radzynie Podlaskim strony uzgodniły kwestie dotyczące zachowku po zmarłej matce stron A. P. (1). W ocenie Sądu zarzut ten jest chybiony, albowiem treść ugody sądowej w żadnej swojej części nie odnosi się do kwestii zachowku po A. P. (1).

Pozwana podniosła również zarzut nadużycia prawa podmiotowego przez powódkę polegającym na wytoczeniu powództwa i dochodzeniu kwoty zachowku. Sąd Rejonowy rozstrzygając niniejszą sprawę w całości podziela stanowisko wyrażone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2018 roku w sprawie V CSK 428/17 (LEX nr

2519624, OSNC-ZD 2019/1/14) i argumenty przedstawione w jego uzasadnieniu, w myśl którego nie jest dopuszczalne oddalenie powództwa o zachówek na podstawie art. 5 kc.

W celu obliczenia zachowku należy najpierw ustalić udział, w jakim uprawniony byłby powołany do spadku z ustawy, przy czym, zgodnie z art. 992 kc, uwzględnia się także spadkobierców niegodnych oraz spadkobierców, którzy spadek odrzucili, natomiast nie uwzględnia się spadkobierców, którzy zrzekli się dziedziczenia albo zostali wydziedziczeni. Następnie udział ten mnoży się, stosownie do art. 991 § 1 kc, przez $\frac{2}{3}$, jeżeli uprawniony do zachowku jest trwale niezdolny do pracy lub małoletni, a w pozostałych sytuacjach – przez $\frac{1}{2}$. Otrzymany wynik stanowi udział zachowkowy będący podstawą do obliczenia zachowku.

Kolejnym etapem obliczania zachowku jest ustalenie tzw. substratu zachowku (art. 993-995 kc). W tym celu należy ustalić czystą wartość spadku, stanowiącą różnicę pomiędzy stanem czynnym spadku, czyli wartością wszystkich praw należących do spadku, według ich stanu z chwili otwarcia spadku i cen z chwili orzekania o zachowku, a stanem biernym spadku, czyli sumą długów spadkowych, z pominięciem jednak długów wynikających z zapisów i poleceń.

Po określeniu czystej wartości spadku dolicza się do niej, w celu ustalenia substratu zachowku, wartość darowizn dokonanych przez spadkodawcę, bez względu na to, czy były one uczynione na rzecz spadkobierców, uprawnionych do zachowku, czy też innych osób. Wartość przedmiotu darowizny na potrzeby doliczenia oblicza się według stanu z chwili jej dokonania, a według cen z chwili ustalenia zachowku (art. 995 kc). Pewne jednak darowizny zostały wyłączone od doliczania, w szczególności drobne, zwyczajowo przyjęte, oraz dokonane dawniej niż przed dziesięć laty, licząc od otwarcia spadku, na rzecz osób nie będących spadkobiercami albo uprawnionymi do zachowku (art. 994 § 1 kc).

Wysokość należnego zachowku stanowi iloczyn substratu zachowku i udziału zachowkowego.

Zgodnie z art. 991 § 2 kc obliczony w ten sposób zachówek uprawniony może otrzymać przede wszystkim w postaci powołania do spadku, zapisu lub uczynionej przez spadkodawcę na jego rzecz darowizny. Gdy jednak to nie nastąpi, przysługuje mu - w myśl powołanego przepisu - przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia (roszczenie o zachówek).

Spadkodawczyni A. P. (1) pozostawiła po sobie dwoje dzieci: powódkę i pozwaną. Każda z nich odziedziczyła by spadek na podstawie ustawy po $\frac{1}{2}$ części.

Ponieważ powódka nie wykazała by zachodziły w stosunku do niej okoliczności uzasadniające przyznanie zachowku w większej części, Sąd ustalił udział zachowkowy powódki jako iloczyn udziału w spadku i ułamka w wysokości $\frac{1}{2}$. Udział zachowkowy powódki wyniósł zatem $\frac{1}{4}$ ($\frac{1}{2} \times \frac{1}{2}$).

Ułamek ten należy przemnożyć przez substrat zachowku, który wynosi 281.382 zł.

Kwota ta stanowi sumę wartości nieruchomości oznaczonych jako działka nr (...) (49.847 zł) udziału w wysokości $\frac{2}{3}$ części wartości nieruchomości zabudowanej oznaczonej jako działka nr (...) (158.635 zł) oraz wartość netto zbytych przez pozwaną papierów wartościowych o nazwie (...) w ilości 300 sztuk (72.900 zł).

Pozwana B. P. (1) podnosiła w toku trwania procesu, iż poczyniła ona od 1983 roku na nieruchomość oznaczoną jako działka nr (...) liczne nakłady, które sama wyceniła na kwotę 79.600 zł.

Sąd nie uwzględnił powyższych twierdzeń, gdyż są one gołosłowne. Pozwana nie udowodniła bowiem, iż twierdzenia jej o wysokości poniesionych nakładów są prawdziwe. Zgodnie z art. 6 kc na ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z tego faktu wywodzi skutki prawne.

Sprawa o zachówek jest rozpoznawana w trybie procesowym, w którym obowiązuje zasada kontrydiktoryjności, zaś pozwana była reprezentowana przez zawodowego pełnomocnika. To na stronie procesowej spoczywa ciężar przedstawienia wniosków dowodowych potwierdzających przedstawione przez nią twierdzenia o wysokości wartości

nakładów poniesionych na nieruchomości. Fakty te wymagają wiedzy specjalnej, a zatem konieczne było złożenie wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii odpowiedniego biegłego. Wniosek taki nie został złożony.

Substrat zachowku Sąd przemnożył przez udział zachowkowy i otrzymał należny powodce zachówek w wysokości 70.345,50 zł.

Jak już zostało podniesione powyżej zachówek spadkobierca może otrzymać w postaci powołania do dziedziczenia lub darowizny. Ponieważ pozwana nie udowodniła, iż powódka otrzymała część zachowku w postaci darowizny Sąd zasądził od pozwanej B. P. (1) na rzecz powódki E. Ł. kwotę 70.345,50 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie:

- od kwoty 65.550,75 zł liczonymi od dnia 28 grudnia 2017 roku do dnia zapłaty;

- od kwoty 4.794,75 zł liczonymi od dnia 15 maja 2019 roku do dnia zapłaty.

Modyfikując powództwo strona powodowa w piśmie z dnia 5 kwietnia 2019 roku rozszerzyła żądanie pozwu i wniosła o zasądzenie kwoty 74.687,50 zł, w tym 63.887,50 zł z ustawowymi odsetkami od 1 października 2017 roku i 10.800 zł z ustawowymi odsetkami od doręczenia niniejszego pisma pełnomocnikowi pozwanej do dnia zapłaty. Ponieważ pełnomocnik powódki nie cofnął powództwa i nie zrzekł się odsetek od różnicy między kwotą wskazaną w pozwie a kwotą wskazaną w piśmie procesowym modyfikującym pozew, Sąd orzekając o odsetkach oparł się na kwotach wskazanych w pozwie i zasądził odsetki ustawowe za opóźnienie od kwoty 65.550,75 zł. Zasądzając odsetki od tej kwoty Sąd wziął pod uwagę, iż powódka nie dołączyła do pozwu wezwania do zapłaty i za takie wezwanie do zapłaty uznał pozew, który został doręczony pozwanej w dniu 11 grudnia 2017 roku. Uwzględniając dwutygodniowy termin na spełnienie świadczenia oraz okres świąt Bożego Narodzenia pozwana znalazła się w zwłoce w dniu 28 grudnia 2017 roku i ta data jest początkiem naliczania odsetek.

Od pozostałej kwoty 4.794,75 zł, uwzględniając termin dwóch tygodni na spełnienie świadczenia od dnia doręczenia odpisu pisma z dnia 5 kwietnia 2019 roku – 30 kwietnia 2019 roku – Sąd zasądził odsetki od dnia 15 maja 2019 roku.

W pozostałej części Sąd oddalił powództwo jako bezzasadne.

Ponieważ powódka E. Ł. uległa tylko nieznacznie (w 6%) co do swojego żądania, Sąd na podstawie art. 100 kpc nałożył na pozwaną B. P. (2) obowiązek zwrotu wszystkich kosztów procesu.

Powódka Poniosła koszty procesu w wysokości 10.152 zł. Na kwotę tą składają się opłata od pozwu w wysokości 3278 zł oraz od o rozszerzonego powództwa w wysokości 457 zł, opłata skarbową od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł, zaliczka na koszty opinii biegłego z zakresu szacunku nieruchomości w wysokości 1.000 zł oraz koszty zastępstwa procesowego w wysokości 5.400 zł ustalone na podstawie § 2 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. 2015r., poz. 1800 z późn. zm.)

Na podstawie art. 113 ust 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t. jedn. Dz. U. z 2018r. poz. 300 z późn. zm.) Sąd nakazał ściągnąć od pozwanej B. P. (2) na rzecz Skarbu Państwa kwotę 1.881,45 zł kosztów poniesionych tymczasowo przez Skarb Państwa (Sąd Rejonowy w Radzynie Podlaskim) na koszty opinii biegłego z zakresu szacunku nieruchomości.

Z przytoczonych wyżej względów i z mocy powołanych przepisów Sąd orzekł jak w wyroku.